

Jag minns.....

Ett barn ser på Alingsås

Här nedan följer en självbiografi skriven av Elin Frodelius född Johansson. Texten är original som Elin själv skrev. Vi tycker det är ett förtjusande exempel på hur ett barn såg på sin omgivning i seklets början. Elin dog 1997-01-27 i Tollerred. Hon blev alltså nästan 95 år. (Som ett kuriosum kan nämnas att hon även finns inskriven som född i Hemsjö, vilket är helt fel.) Hennes dotter Eivor Johansson i Tollerred har gett oss tillstånd att publicera mammans biografi som vi tror kan vara mycket läsvärd, speciellt för gamla alingsåsare men även för andra.



Elin Frodelius

Jag, Elin Margareta Johansson föddes 9 maj 1902 på Ingelund 6, Alingsås. Mina föräldrar: Carl å Josefina (Fina) Mina syskon: Erik, Karin, Gunnar, jag. Senare Ester, Gustav, Elsa.

Jag minns inget från mina första år, men jag har ett litet minne av mormor (Kristina?). Hon var hemma, när Karin hade scharlakansfeber, hon var väl 6-7 år, å dom fick isolera sej i ett rum. Mormor skötte Karin så fint, så vi andra blev inte smittade. Sen reste mormor till moster Lina och bodde där till sin död. Morfar var död för längesen å jag vet ingenting om honom.

Det roligaste vi visste var när vi fick åka till farmor å farfar. När pappa körde fram den gula vagnen å vi fick klättra upp i den. Hånde det så att vi mötte en bil, så började hästen att stegra sej. Bilen fick stanna, pappa hoppade av å tog hästen i betset å ledde honom förbi detta vidunder. Hånde det att vi mötte en bil till, då sa pappa: nu kommer där en bil "uschling" igen, å så fick samma historia upprepas. Konstigt nog kommer jag inte ihåg att vi var rädda, vi litade på pappa. Vi kom alltid

lyckligt fram till Oxhagen å blev välkomnade. Var det sommar sprang vi ju genast till smultronställena, var det mycket, kunde vi samla med oss å få grädde å socker av farmor. En gång följde farbror Hjalmar med oss till skogen å visade oss ett ställe där linnean växte, det var underbart att se linnean på växtplatsen, det är nog enda gången jag gjort det.

Farfar hade kor å dom gick "på skogen" på somrarna. Dom kom ofta självmant till "let", det var ingen grind, utan stockar som var upplagda över varandra. Då stod dom å råmade å ville hem till mjölkning. Men ibland dröjde dom sej kvar i skogen å då ropade faster Hilma: "sytera, sytera", var hon nu fick det uttrycket ifrån, å då kom dom med bjällerkon i teten å lunkade raka vägen till lagårn för att bli mjölkade. Sen skulle mjölken separeras, det var för det mesta farfar, som drog veven å vi stod å titta förundrat på, när det kom grädde ur ett rör å mjölk ur ett annat. Grädden kärnades till smör å faster Hilma gick varje lördag till stan med sin stora korg med smör å ägg, som hon sålde. Hon hade särskilda kunder som hon gick hem till. Mamma köpte ju alltid av henne både ägg å smör

Trädgårdsmöbler fanns inte, utan när kaffet skulle drickas ute, bars det ut bord å stolar .för de äldre, vi barn fick sitta i gräset eller på "kölen" (kullen), som det lilla berget mot vägen kallades. Bibänken fanns ju, bänken framför bikuporna, där farfar tyckte om att sitta å se på bina. När dom hade svärmat å han tog ut vaxkakorna brukade han skicka med en kaka med faster Hilma till oss. Han visste att vi barn tyckte om att ta en bit i munnen å suga ur honungen och sen spotta ut vaxet.

Farfar hade en "lycka" också, det var en liten bit jord på andra sidan vägen, som kallades så. Pappa skulle ju alltid se på grödan där, å vi var ju med å tittade. På hösten när vi kom dit var det ju fruktträden vi ägnade mest uppmärksamhet. Farbror Hjalmar skakade ner plommon åt oss. Härliga gula plommon. Äpplena skulle ju avsmakas till och med från den "kriske" apeln vid källarn, fast vi visste att dom var besk-sura å det bara drog ihop sej i mun, när vi bet i dem.

En dag var jag ensam ute å lekte på den lilla verandan, så tog jag i dörrn å den var öppen, den brukade alltid vara låst, å jag gick in i den lilla farstun. Rätt som det var öppnades dörrn till rummet lite, å en pistol stacks ut å Eriks röst



Elin Frodelius

som frågade: vem där? Karin å Erik hade hört att det prasslade där ute å trodde det var en tjuv å Erik tog fram farbror Hjalmars gamla pistol, som han hade i en byrålåda, men den var inte laddad, och allt avlöpte lyckligt.

På vintern åkte vi dit på slåde och det var underbart att höra den härliga bjällerklangen från hästens bjällra. Då var vi ju mest inne å då spelade vi ofta kort. Svålta räv eller De löjligen familjerna. Då brukade farbror Hjalmar vara med å det tyckte vi var särskilt roligt.

Jag minns också lärkträdet som pappa brukade köra in vagnen under, då kittlade de mjuka barren i ansiktet på oss å det tyckte vi var roligt. Vid farfars stora rosenbuske, med gammaldags skåra rosor kunde jag stå länge å nosa å njuta.

På sommarn kunde Ester o jag få stanna ett par dar. Då fick vi åka dit med Albin, som körde mjölk från Vikaryd å hämtade posten. Han var lite tvär, han tyckte väl inte om att ha oss ungar med. Men det var roligt att sova över hos farmor å komma ut på den solvarma trappstenen och känna den härliga lantluften, som var något alldeles speciellt.

När jag var 6 år fick jag mina första skridskor. Karin å Erik var med mej hos Engbergs å jag fick prova ut dem, det var spetsar med ett uttaget klöverblad i framdelen. Ån var inte så tillfrusen ån så den höll, det skulle alltid pappa ge tillåtelse först, så jag gick till Köllerna i Nohhaga park. Där fick man betala 10 öre å där fanns vaktmästare som hjälpte en på med skridskorna. Så skulle jag då ta' mina första stapplande steg, men det blev mest rovor. Till slut kom en snäll tant å hjälpte mej, så jag kunde hålla mej på benen någotsånär. Men så fort ån var tillfrusen, å pappa gav tillåtelse, så åkte vi ju där. Kälke åkte vi i Nolbyliden, det var landsväg, men det kom ju inte så många hästskjutsar, så vi kunde ju alltid parera. Så åkte vi i Lerhålan, där

Fortsättning nästa sida

Fortsättning Jag minns.....

åkte vi från vägen å ner på ån. En backe som var väldigt brant kallade vi för himlamaja.

Nanny å jag träffades när jag var 6-7 år. Ågrens hade flyttat till Ingelund 4 och det var ju nära oss. Vi blev oskiljaktigt goda vänner och hade alltid sällskap till skolan så dom kallade oss för parhästarna. Men vi fick inte gå för samma fröken. Min lärarinna hette Maria Svensson och var den lite äldre stränga typen. Nannys lärarinna hette Elsa Lindqvist å var ung å söt. En gång fick vi berätta i skolan vad vi tyckte bäst om för mat. Jag sa att jag tyckte bäst om "typpa" å det tyckte fröken låt roligt. Pappa brukade säga: får vi typpa i dag, när kyckling stod på matsedeln. En gång efter jul var fröken Svensson hembjuden till oss å på gottbordet fanns ju också nötter vid den tiden, å fröken fick en krakmandel med två mandlar, å ville spela filipin med mej om en chokladkaka. När jag gick till skolan nästa dag var jag väldigt skakis, hur skulle jag våga säga filipin till fröken. Jag ställde mej först i ledet å när fröken kom mobiliserade jag allt mitt mod å pep: filipin. Fröken som hade i minne min förkärlek för "typpa" gav mej en marsipanhöna.

En regnig dag på vårkanten var Nanny å jag ute å gick under paraply, då kom vi på idén att vi skulle gå till farfars å vi strävade å gick den långa vägen. Där blev dom ju förvånade och undrade om de visste hemma att vi hade gått dit, men det hade vi ju inte talat om. Vi fick torkat våra kläder lite å så fick vi smörgås å mjölk av farmor å så blev vi skickade tillbaka hem. På Nohaga hed mötte Karin å Nannys syster Hilda, som var ute å letade efter oss, dom hade ju blivit oroliga hemma över vår långa bortavaro.

En sommar kom det indianer till stan. Dom inkvarterades på Lönnvägen 4, det var ju strax intill oss. Morbror Ivar å Moster Hilma bodde där i ett litet hus vid ån. Där fanns stall å lador så det var gott om plats för både indianer å hästar. Dom hade ridövningar där å kastade lasso. Vi gick å hälsade på morbror Ivar å stod på trappan å tittade. Det var en indian som hette Hampas som skulle rida in en häst, men den stegrade sej å kastade av honom flera gånger. Vi stod där på trappan i spänning å glodde, redo att hoppa in i fars-tun om hästen skulle närma sej. Dom hade uppvisning på marknadsplatsen å vi var där med pappa, men jag minns inte så mycket av den.

Så köpte pappa Mossen, ett jordbruk som låg vid Nolby. En ny större lagård byggdes hemma, där det fick plats med flera kor å hästar. Farbror Herman var med å byggde å han bodde då hemma hos oss. Vi skojade mycket med farbror Herrnan. Vi bäddade säck eller la' böstar eller nån grej under lakanet. Men han blev inte arg, jag tror han tyckte det var roligt. Det fanns ju inget

elektriskt, så han hade ett ljus på bordet vid sängen, en gång hade pojkar-na bundit en tråd kring ljuset å dragit in den under dörren å när dom hörde att han tände tändstickan drog dom i tråden så ljuset hoppade ur staken. Ja, vi gjorde mycke "spel" för honom å han kallade oss för rackarungar. På Mossen hade pappa anställt två karlar som röjde ny mark å dikade. Dom kallades Träsko-Herma å Daddel, deras riktiga namn vet jag inte. Så byggdes lada å ett litet rum, där vi kunde koka kaffe. Så småningom blev där ju sått både säd och rovor, som vi barn fick gallra. Vi tyckte ju inte det var så roligt precis, men vi tjänade ju pengar, 10 öre raden fick vi, men det var rätt långa rader.

En gång hade Nanny, Ester å jag sparat så vi hade 72 öre, då gick vi till Baudes, stans finaste konditori och handlade. Vi köpte 3 5-öres bakelser och 3 10-öres, å så choklad för resten. Så gick vi hem å satte oss bakom förmakssoffan å åt upp alltihop. Men det blev lite för mycke för Nanny, hon mätte illa å fick hänga ut genom fönstret å kråkas. Synd på det goda.

Vi hade ju kor å dom vallades i Lerhålan, som låg på andra sidan ån. En gång var jag ensam å vallade, jag hade slagit mej ner med en bok på gråsvallen, som låg lite högre så man hade överblick över korna. Boken var så spännande så jag glömde korna.

dom hem igen på kvällen för mjölkning, det blev en bra promenad for korna..

Hade det varit torrt länge på sommarn, så blev det tjockt med damm på vägen, den var len som mjöl och vi tyckte om att "gona" fötterna i det. En gång när vi stod så å "gonade" kom dr. Bratt rr.. fru från Nohaga. Dr. hade en påse i handen, den gav han till oss å sa: gå in till mamma å be att få lite socker till de här tomaterna. Men när vi kom in på gården kikade vi i påsen å såg dessa härligt röda frukter, då kunde vi inte vänta utan bet i dom, men fy vad dom smakade illa. Vi sprang ner till ån å kastade i hela påsen. Det var vårt första möte med tomater å det blev inte så lyckat.

En annan gång när vi var ute å lekte på vägen kom en snäll farbror å gav Ester 50 öre. Varför vet jag inte, han kanske tyckte hon var söt. Men vi kilade till stan å köpte en 10-öres brödkaka, 15 öre kalvkörv å 25 öre smör. Så gick vi hem å gjorde iordning härliga mackor å mamma kokade choklad åt oss. Så gick vi upp på magasinet å festade. På sommarn när sådesbingarna var tomma så lekte vi där.

Höjdpunkten på sommaren var ju badet. Vi badade vid Lycksalighetens ö, den ligger nedanför Stjärnvik. Vi hade ju lång väg till badet, vi gick över Nohaga gården på en väg med breda diken där vi plockade smultron både dit å hemvägen, därför märkte vi inte att



Ingelund 6

Men så råkade jag titta upp å fick se att två kor var på väg till Nohaga lagård. Då fick jag fart på benen å hann upp dem å återförde dem till deras egna regioner. En annan gång var Nanny med, å när vi tog hem korna å dom skulle in i lagårn, så fastnade en ko med länken under dörrn å när Nanny skulle lossa den ryckte kon till å Nanny klämmade två fingrar så det blödde: Nanny svimmade inte, men det gjorde jag. Mamma gick med henne till doktorn som skötte om det så det blev snart bra. Ibland fick korna gå upp till Mossen på bete. Då bands 4-5 kor efter flakvagnen, det var inte lätt att möta, men det var ju inte så mycke trafik på den tiden. Så togs

den var så lång. Vi fick vada över till ön, där var många badande å det var dam å herrsida. Vi låg i grunt vatten å lärde oss simtagen, å när vi sen kom ut på lite djupare vatten så kunde vi simma. Vi försökte simma under vatten, men vi kom aldrig så djupt utan stjärten flöt ju alltid ovanpå. Ibland lånade vi Sandstedts eka, som låg vid vår brygga å rodde uppåt ån. Vattnet var ju fint på den tiden, inga utsläpp, så det hände att vi badade i ån också. På hemfärden plockade vi båten full med blommor, det var svärdslija, fackelblomster, videört och härliga förgätmigej.

Forts. Jag minns.....

På vintern badade vi i varmbadhuset, som låg vid Plangatan mitt emot bryggeriet vid Lillån. Det var skolbad en gång i veckan å det kostade 10 öre. Man fick anmäla sig, å Nanny å jag anmålde ju oss alltid. En gång när jag skulle gå bad jag mamma om 10 öre, men hon hade inga pengar å pappa var inte hemma. Jag tittade i alla lådor å askar, men fann ingen 10-öring. Då bad jag Gode Gud låt mej hitta 10 öre, å jag gick runt å letade på golvet å där vid gungstolen låg 10 öre. Glad i hågen sprang jag ut till Nanny, som väntade utanför och vi ilade till badhuset. Där var först bastu, sen tvagning å dusch, så fick vi hoppa i bassängen å låg där å simmade tills baderskan kom å körde upp oss. Roligt hade vi.

Så nalkades julen å det var många förberedelser till den. Lutfisken skulle läggas i blöt, korv å sylta skulle göras i ordning, skinkan läggas i lag. Det skulle städas extra å bakas. Mamma gick upp kl. 4 å satte degar, det var de vanliga stora kakorna, fast lite finare, som bakades ute i stora ugnen i bryggshuset. Sen var det sirapslimpor å lite finare limpor å vetekransar å fyrahjulingar, pepparkakor å flera sorters småbröd. En gång när vi hade bakat småbröd å plockat dem i burkar å satt upp på hyllan, men inte lagt på locken riktigt för kakorna var varma, så fernissades mattan å köket å på morron smakade kakorna fermissa, så det blev fågelmat å vi fick göra om baket . Så gjorde vi konfekt å kokade knäck å julgranen inköptes å kläddes. Äntligen var det julafton. Mamma plockade fram jultidningarna, som vi fått köpa i skolan. När vi kom hem med dem tog mamma hand om dem å låste in dem, de fick inte läsas förrån julafton. Så stängde mamma å pappa in sej i för-

maket å packade in våra julklappar, vi fick bara en var, men vi var ju nyfikna å tittade i nyckelhålet om vi kunde upptäcka något. När klapparna var färdiga fick vi komma in å sätta oss vid brasan å öppna våra jultidningar å träda in i sagans värld. Sen var det dopp i grytan med alla tillbehör. Julklapparna skulle inte delas ut förrån efter kaffet å det var ju en evighet till dess. Äntligen var kaffet drucket med papparkakor å julkusar å vi satte oss högtidligt i förmaket å pappa delade ut julklapparna. Ester å jag kanske fick var sin docka i fin kartong, som vi hade stått på tå å kikat på i Selma Åbergs leksaksfönster, å då var det toppen. Vi fick lägga oss tidigt, vi skulle ju upp till julottan, som började kl. 7 å det gällde att vara ute i god tid för att få plats. Mamma väckte oss kl. 6 å vi skyndade oss upp å gjorde oss i ordning å tog på oss våra nya klänningar, som vår granne Linnea Winqvist hade sytt. Så bar det iväg till kyrkan ofta i snö å kyla, men till julottan skulle vi. När vi kom hem hade mamma tänt den röda ampeln på verandan å det lyste så vackert. Mamma hade dukat kaffet i mellanrummet å farfar, faster Hilma å farbror Hjalmar kom. Dom hade också varit i ottan å hade väl gått hemifrån kl. 5. Jag minns inte om farmor var med någon gång, men någon måste ju vara hemma å se till "kräka». Det var ju pappas födelsedag å farbror Herman å faster Ida kom också till middagen.

Frampå nyåret gick vi på julgranskalaskalas hos våra kamrater på Ingelund å Lönnholmen. Vi hade ju också julgranströstering, som vi kallade det för. Då var det först saft å kakor. Sen var det gottebord med apelsiner som bara finns vid jul. Dom var sura så man fick ha socker till. Ofta var dom skurna i fyra klyftor, som man doppade i socker å bet. Så var det ju äpple å nötter å fi-

kon å karameller. Höjdpunkten var ju gottepåsen man fick med sej hem. Så lekte vi lekar göm ring, göm gran, tjuv å tjuv å vattenfärger där man fick en dusch över sej om man svarade rätt.

På våren gick vi alltid å plockade blåsippor. Vi gick förbi Dammen å Enehagen bort till en bäck i skogen. Det var så varmt ibland, så vi knäppte upp kapporna å luften dallrade över fälten, då sa man att "våroxen går"

Ljumma sommarkvällar var vi ute i trädgården å lekte. Där flög ollonborrar å tordyvlar omkring. Jenny å Hilma som bodde i huset lärde oss att pjäxa, det var en lek med stenar. Gott om mygg var det å dom ville bara åt Hilma å Jenny, Ester å jag sträckte fram våra armar, ville att dom skulle sätta sej där å suga så vi fick se när dom blev blodfulla. Men dom svärmade bara kring Hilma å Jenny. Ibland gick vi till Hökanäbbet å satt där på berget å då hörde vi kornknarren snarpa i Nolhagas stora sädesfält. Det var en fru Larsson som bodde på Ingelund, vi kallade henne körsbärsfru Larsson för hon hade stora körsbärsträd. När bären var mogna bad hon oss komma å hjälpa henne att plocka, hon var rätt gammal, så hon vågade inte upp i träden, men vi klättra upp i träden eller på stegar med en korg eller flaska i ett snöre om halsen. När den var full hala vi ner den till fru Larsson, som tömde den å hissade upp den igen. Vi fick inte pengar, men vi fick äta så mycket vi ville, när vi plockade å fick bär med oss hem. Så magen fick nog sitt lystmäte.

Ibland hade Ester å jag finpratsdag. Vi skulle öva oss att tala väl, var det någon av oss som föll ur rollen, så sa den andre: kommer du inte ihåg att vi har finpratsdag i dag, å då fick man skärpa sej. Men nästa dag var det fritt fram för dialekten igen.